Till berörda nämnder; Kommunstyrelsen, Tekniska nämnden, Fritidsnämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden

2026-02-17

Underlag till budget för invasiva främmande arter

Det behövs mer resurser för bekämpning av invasiva främmande arter. År 2025 lades en dryg miljon kronor på bekämpning och administration. Med dessa medel bekämpades bara ca 18% av de kända bestånden av lagförda arter på kommunens mark.

För att slippa höga kostnader på lång sikt är det viktigt att jobba förebyggande och förhindra etablering och spridning av invasiva främmande arter.

Framtidsspaning

Kostnaden för att uppfylla lagkraven idag och framöver kommer att växa i takt med dels att bestånden av de arter som är förbjudna idag växer ute i naturen. Dels kommer kostnaderna öka med växande antal arter som läggs till som förbjudna enligt lagstiftningen framöver. För jättebalsamin är tillväxten ute i våra marker exponentiell. Nya arter läggs kontinuerligt till EU:s förbudslista över invasiva främmande arter och en nationell lista över arter som är problematiska i Sverige är också på väg att klubbas. Med den nationella listan kommer bland annat blomsterlupin och vresros, som är mycket vanliga i kommunen, förbjudas.

Kommunen hanterar också jordmassor och har ett ansvar att göra det på ett ansvarsfullt sätt utan att riskera att sprida invasiva främmande arter till nya platser. Det arbetet kommer också att kräva resurser i form av kunskapshöjning och samordning.

Det är viktigt att i första hand jobba *förebyggande* med inventering, tidiga bekämpningar och rätt prioriteringar. Det är också klokt att sätta in resurser *tidigt* för att undvika att invasiva främmande arter etablerar sig. När en art väl etablerat sig kan markägaren behöva stå med höga utgifter för bekämpning och hantering under lång tid.

Nämnderna behöver därför säkerställa att tillräckligt med ekonomiska resurser avsätts för att hantera och bekämpa invasiva främmande arter på ett effektivt sätt för att uppfylla lagkraven idag och framöver. Idag räcker de resurser som finns hos berörda förvaltningar bara till att uppfylla knappt 20% av lagkravet som gäller idag.

Konsekvenser

I det fall Umeå kommun inte uppfyller lagkraven kan tillsynsmyndigheten, Länsstyrelsen, besluta om föreläggande.

Vad har gjorts hittills?

Idag jobbar Umeå kommun med bekämpning av invasiva främmande arter på de förvaltningar som ansvarar för kommunal mark; MEX, Gator och Parker, Fritid och Fastighet. Miljö- och hälsoskydd har också ett ansvar som samordnare och förmedlare av information internt och till allmänheten om gällande regler och rådgivning. Under åren 2024-2026 deltar också Miljö- och hälsoskydd i ett Interreg Auroraprojekt, Inspire, inom vilket viss bekämpning via föreningar har genomförts under år 2025. Miljö- och hälsoskydd har genom projektet kunnat lägga extra resurser, utöver grunduppdraget, på att engagera allmänheten och även föreningslivet i bekämpningen av jättebalsamin. Projektet löper ut 2026. Därefter finns inga riktade/öronmärkta resurser för bekämpningsinsatser inom förvaltningen.

Resurser för bekämpningsarbetet tas annars idag från driftsbudgetarna för respektive förvaltning. Under 2025 kostade arbetet med invasiva främmande arter, inklusive tid för administrativt arbete och bekämpning, totalt drygt 1 miljon kronor, se tabell 1.

Tabell 1. Kostnader år 2025 för bekämpning och administration av arbetet med invasiva främmande arter. Kostnaderna är lågt räknade då fler resurser jobbar med frågan än de här redovisade.

Bekämpning, inventering, planering, samordning, möten mm (2025)	**Kostnader för arbetet med invasiva främmande arter (SEK)**
GoP	445 125
MEX	292 160
Fastighet	36 846
Fritid	70 000
MoH (mestadels finansierat av Inspire)	220 625
TOTALT	**1 064 756**

Resurserna som lagts ska ställas i proportion till i vilken grad Umeå kommun bekämpar de bestånd av förbjudna arter som kommunen har kännedom om. Under 2025 var, i kommunen förekommande arter, jättebalsamin, jätteloka och tromsöloka förbjudna enligt EU-förordningen om invasiva främmande arter. I augusti lades även arterna parkslide, jätteslide och hybridslide till. Under året bekämpade Umeå kommun i huvudsak jättebalsamin, jätteloka

och tromsöloka. När den nationella listan vinner laga kraft kommer kommunen också att behöva ta ansvar för effektiv bekämpning av och/eller säkerställande att inte sprida bland annat blomsterlupin och vresros som idag är väldigt vanligt förekommande i kommunen. Antalet kända platser för dessa arter, och för de redan förbjudna enligt EU-listan, är troligtvis dessutom underrapporterat.

För den art som kommunen lagt mest resurser på, jättebalsamin, har knappt 20% av de kända platserna med förekomster bekämpats. För övriga arter är andelen bekämpade platser lägre, se tabell 2. En angiven plats i Artporttalen kan innebära allt från enstaka plantor till stora täta bestånd. Kommunen behöver ett bättre kunskapsunderlag för att kunna göra rätt prioriteringar av bekämpningsinsatser. För att klara av att göra det behövs mer resurser läggas på inventering i fält för kartläggning och uppföljning.

Tabell 2. Kända förekomster och andel bekämpade bestånd av invasiva främmande arter på kommunens mark 2025.

Artnamn invasiva främmande arter	Antal kända områden (2025-10)	Antal områden där bekämpning pågår (2025)	% av de kända platserna där bekämpning pågår
jättebalsamin*	626	118	19%
jätteloka*/tromsöloka*	38	5	12%
parkslide*/jätteslide*/hybridslide*	33	1 (TRV sköter bekämpningen)	3%
kanadensiskt gullris**	62	0	0%
blomsterlupin**	349	1	0%

*=EU-listad

**= kommer troligtvis bli förbjuden enligt nationell lista (fr.o.m. maj 2026)

Bakgrund

Spridningen av invasiva främmande arter är ett av de fem största hoten mot den biologiska mångfalden, globalt såväl som lokalt. Därför finns det både lagkrav och politiska åtaganden att arbeta med invasiva främmande arter. Regeringen presenterade i början av februari *Sveriges handlingsplan för biologisk mångfald* där invasiva främmande arter är ett av flera

fokusområden. Handlingsplanen är en del av regeringens strategier för att implementera FN:s konvention om biologisk mångfald.

Gällande EU-förordning om invasiva främmande arter listar 114 arter som bland annat inte får spridas eller hållas levande inom EU. Regeringen planerar att under våren 2026 besluta om en nationell lista över arter som kommer att vara förbjudna inom Sverige. Den nationella listan kommer att inkludera arter som bedöms som invasiva främmande arter i Sverige och kommer att vara förbjudna att hålla levande och/eller att sprida.

I kommunens åtgärdsprogram för de lokala miljömålen 2022-2025 anges en åtgärd om att ta fram ett åtgärdsprogram för att minska spridningen av invasiva främmande arter. Denna åtgärd ligger inom ramen miljömålen *Biologisk mångfald.* Ett sådant program är inte framtaget under programtiden. Som en del av åtgärden har en intern riktlinje tagits fram på tjänstemannanivå som anger hur kommunen ska samordna arbetet med och prioritering av bekämpningsarbeten av invasiva främmande arter.

Kommunen är som markägare ansvarig att följa lagstiftningen. Det innebär att kommunen är skyldig att avsätta resurser för att bekämpa de invasiva främmande arter på sin mark som är förbjudna att hålla levande (t.ex. jättebalsamin) och att säkerställa att inga invasiva främmande arter sprids från kommunens mark. För att kunna uppfylla det kravet behöver kommunen, förutom handfast bekämpning av invasiva arter, arbeta på ett effektivt sätt med samordning, kartläggning, inventering, prioritering och uppföljning. Kommunen ansvarar också för att hantera jord på ett ansvarsfullt sätt utan att riskera att sprida invasiva främmande arter till nya platser. Kommunen är dessutom tillsynsmyndighet för invasiva främmande arter i de verksamheter kommunen har tillsyns- och prövningsansvar för och har ett uppdrag att tillhandahålla information och riktlinjer för samhällsplaneringen inom kommunen. Det finns idag ett engagemang hos de förvaltningar som har ansvar för att genomföra detta arbete. För att kunna fullgöra åtagandet till fullo, framför allt som markägare, behöver nämnderna säkerställa att det finns tillräckligt med ekonomiska medel hos de berörda förvaltningarna.

Ytterligare information

Om mer information eller underlag önskas är ni välkomna att kontakta Åsa Laurell, Miljö- och hälsoskydd.

// Åsa Laurell, Naturvårdare, Miljö- och hälsoskydd
Underlaget är förankrat med avdelningschef Fredrik Hedlund samt i samordningsgruppen för invasiva främmande arter: Lennart Lütje (Gator och Parker), Andreas Brihem (MEX), Tina Bäckström och Sofia Thorén (Fastighet) samt Anders Linder (Fritid)

Länkar:

Sveriges handlingsplan för biologisk mångfald

En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Åtgärdsprogram för Umeå kommuns miljömål 2022-2025

Miljö- och hälsoskyddsnämnden Verksamhetsplan och budget 2026.pdf

Invasiva arter – *Naturvårdsverkets hemsida*